

Ұлттық шешендік өнер туралы түсінік

Орындаған: Мынбаева Махира

302 – топ

Мақсаты:

- Ұлттық шешендік өнер туралы жалпы түсініктерін кеңейту.
- Ұлттық шешендік өнер арқылы халқымыздың әдеби бай мұрасын, дәстүрін қадірлеуге тәрбиелеу.

Жоспар:

- 1) Ұлттық шешендік өнердің тарихы
- 2) Ұлттық шешендік өнер негізі
- 3) Ұлттық шешендік өнерінің бастауы

Ұлттық шешендік өнер тарихы қай кезендерден басталады?

□ Ұлттық шешендік өнер тарихы сонау ежелгі сақ, ғұндардың туындыларынан, Орхон ескерткішінен, бер жағында орта ғасырлардағы түрлі жазба ескерткіштерінен басталады.

Ұлттық шешендік өнер тарихын қайдан, қандай туындылардан іздеуге болады?

□ Ежелгі түркі шешендігін, алдымен аңызға айналған әңгімелерден іздеуіміз керек. Халық арасында аңызға айналатындар, алдымен елін қорғаған ерлер. Өмірде болып, кейін аңызға айналып кеткен тарихи тұлғалар сақтар мен ғұндарда көп болған.

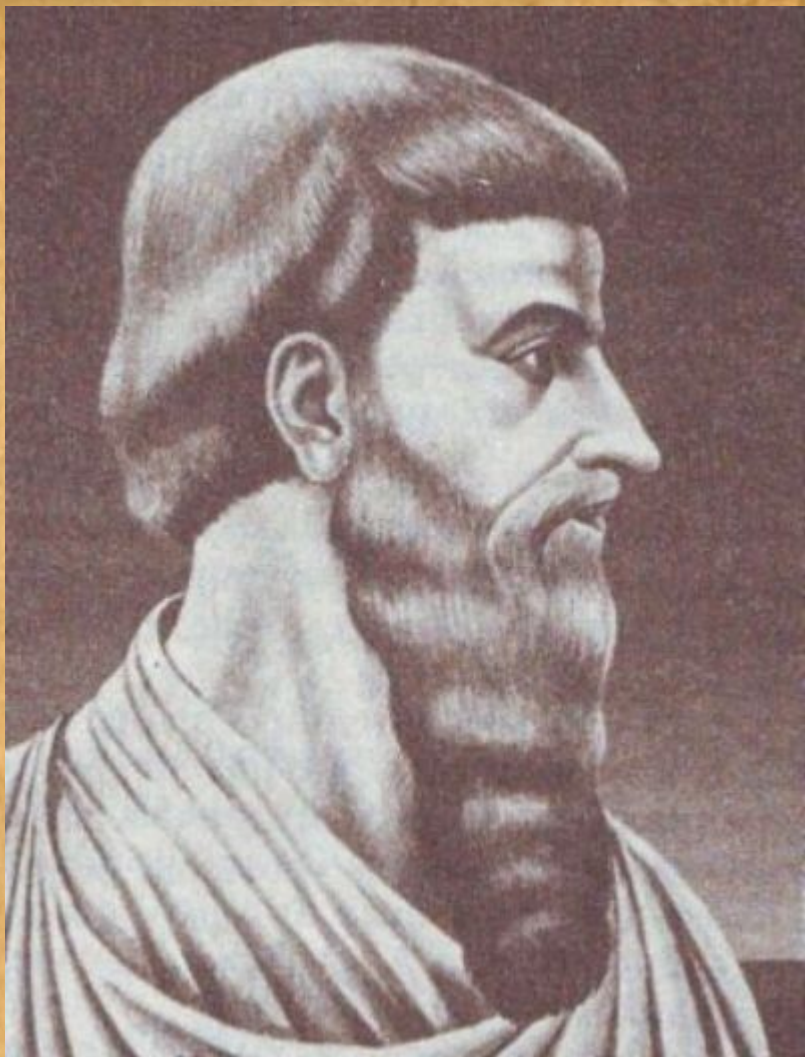
**Ұлттық шешендік
өнердің
кейіпкерлері?**

Алып Ер Түңгә

Анахарсис (Анақарыс)

Томирис (Тұмар)

Иданфирс (Иданбарыс)

ZARINA

Атилла (Атей)

Модэ

**Ежелгі түркі шешендігінің
ғажайып үлгілері?**

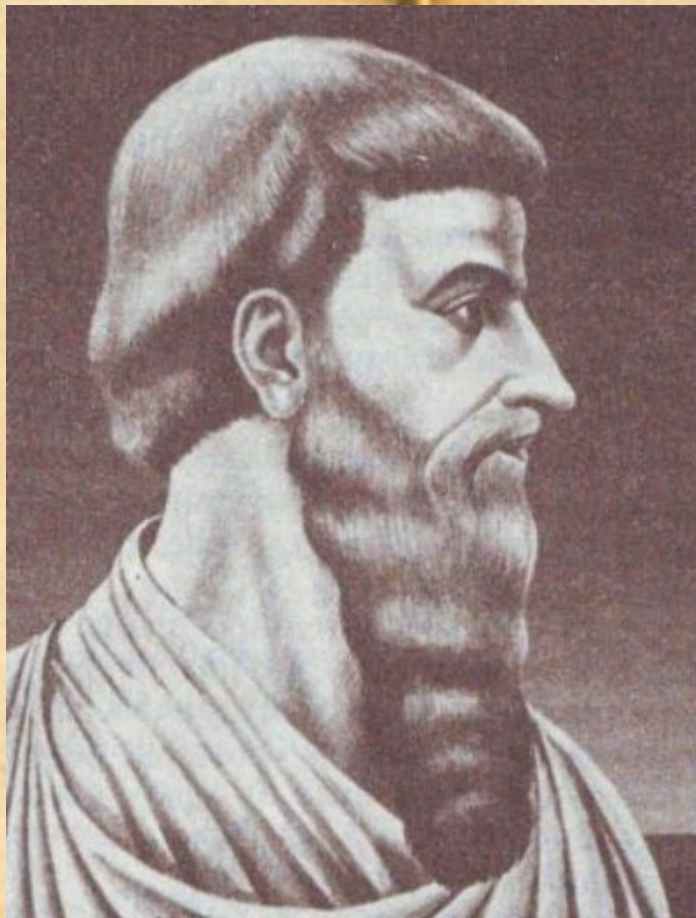
**□ Аталған көсемдердің өз елін,
жерін қорғау жолында
дұшпандарға қарсы тұруға
шақырған ерлік рухтағы
сөздері – ежелгі түркі
шешендігінің ғажайып үлгілері.**

**Әлемдегі «жеті
ғұламаның бірі»
ретінде
мойындалған кім?**

Анақарыс

Анақарыс

□ Анақарыс (б.з.д. 620-555 жж.) сөз өнерін жетік меңгерген, билердің кеңесіне қатысып, өзі де билік айтқан.

Анақарысқа даңқты ойшыл Солон ділмарлықтың тәсілдерін үйретіп қана қоймаған, өзі де Анақарыстан көп нәрсені үйренген. Анақарыстың ойлау жүйесі, шешендік өнері талай

ғұламалардың ғылыми еңбектеріне негіз болған.

Ежелгі көсемдердің шешендігін дәлелдейтін деректерді қандай кітаптан табуға болады және оның авторы?

□ Тұрсын Жұртбаевтың «Дулыға» кітабынан табуға болады.

Тұрсын Жұртбаев

Ұлттық шешендік өнер негізі?

**□ Ұлттық шешендік өнер
негізі түркі халықтарына
ортақ көне түркі
шешендігінде жатыр.**

Көне түркі шешендігіндегі сөйлеу үлгісін қай жерден табуға болады?

□ Көне түркі шешендігіндегі сөйлеу үлгісі көрінетін Орхон ескерткішінің ежелгі қазақ жерінде жасалуы, біздің халықтың оларды иемденуіне хақысы бар екендігін танытады.

Шешен сөйлеу тәсілдері

□ Ескерткіштегі толғау,
жоқтау, арнау,
мадақтаулар – шешен
сөйлеу тәсілдері.

**Көне түркі
шешендігіне нені
жатқызуға болады?**

«Манас» жыры

□ «Манас» жырының ежелгі мазмұны ғұндардың өмірімен, Орхон-Енисей жазуларымен ұштасып жатыр. Бұл – түркі халықтарына ортақ дәуірде туған көне жыр.

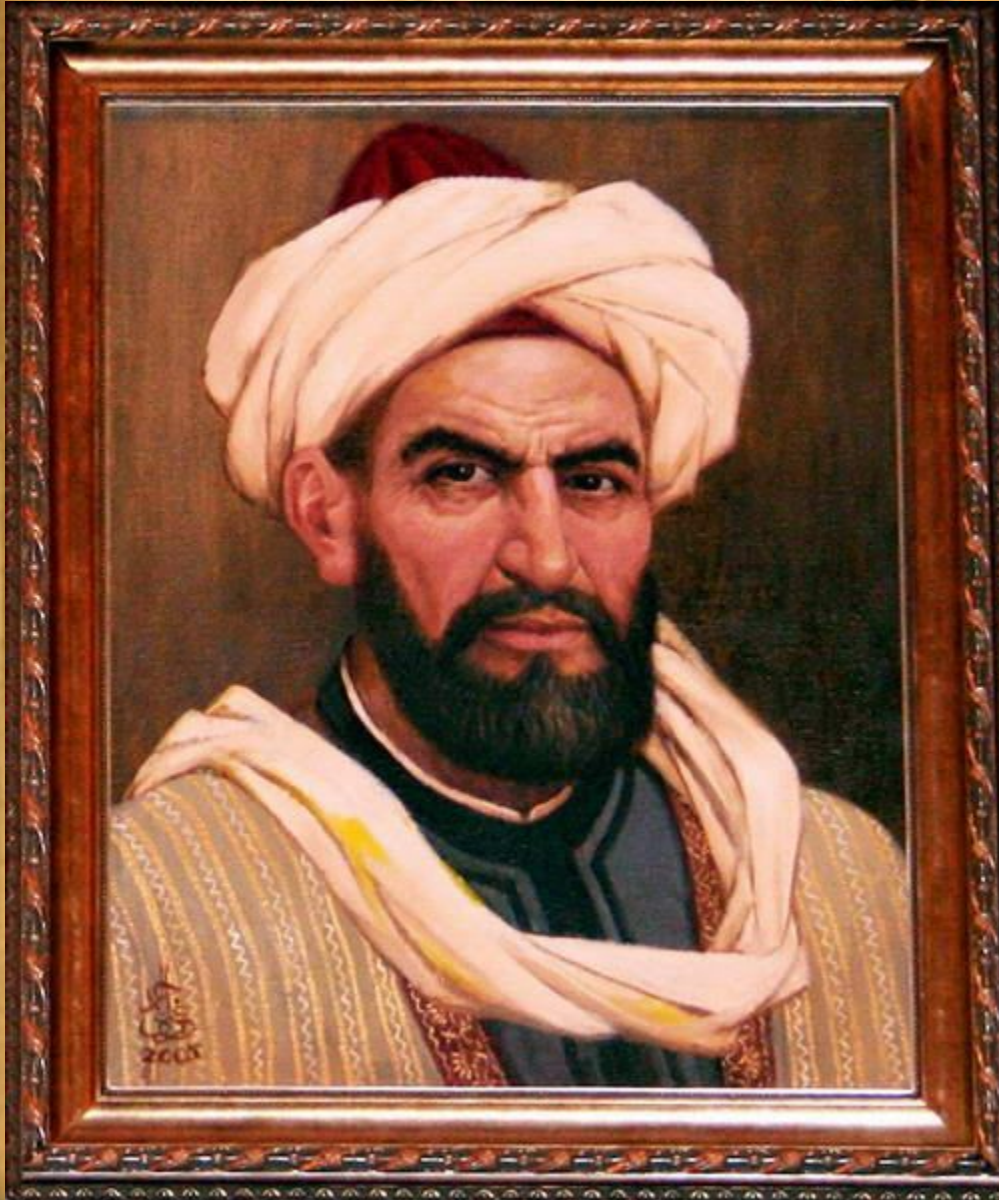
Қорқыт ата жырлары

Ұлттық шешендік өнерінің бастауы туралы қандай жазба деректерден табуға болады?

□ Ұлттық шешендік өнерінің бастауы түбі бір түркі тектес халықтардың орта ғасыр жазба ескерткіштері М.Қашғари, Ж.Баласағұн, А.Иасауи, А. Иүгінеки т.б. жазба мұралары мен «Алтын шежіре» тіліндегі аталы сөздерде жатыр.

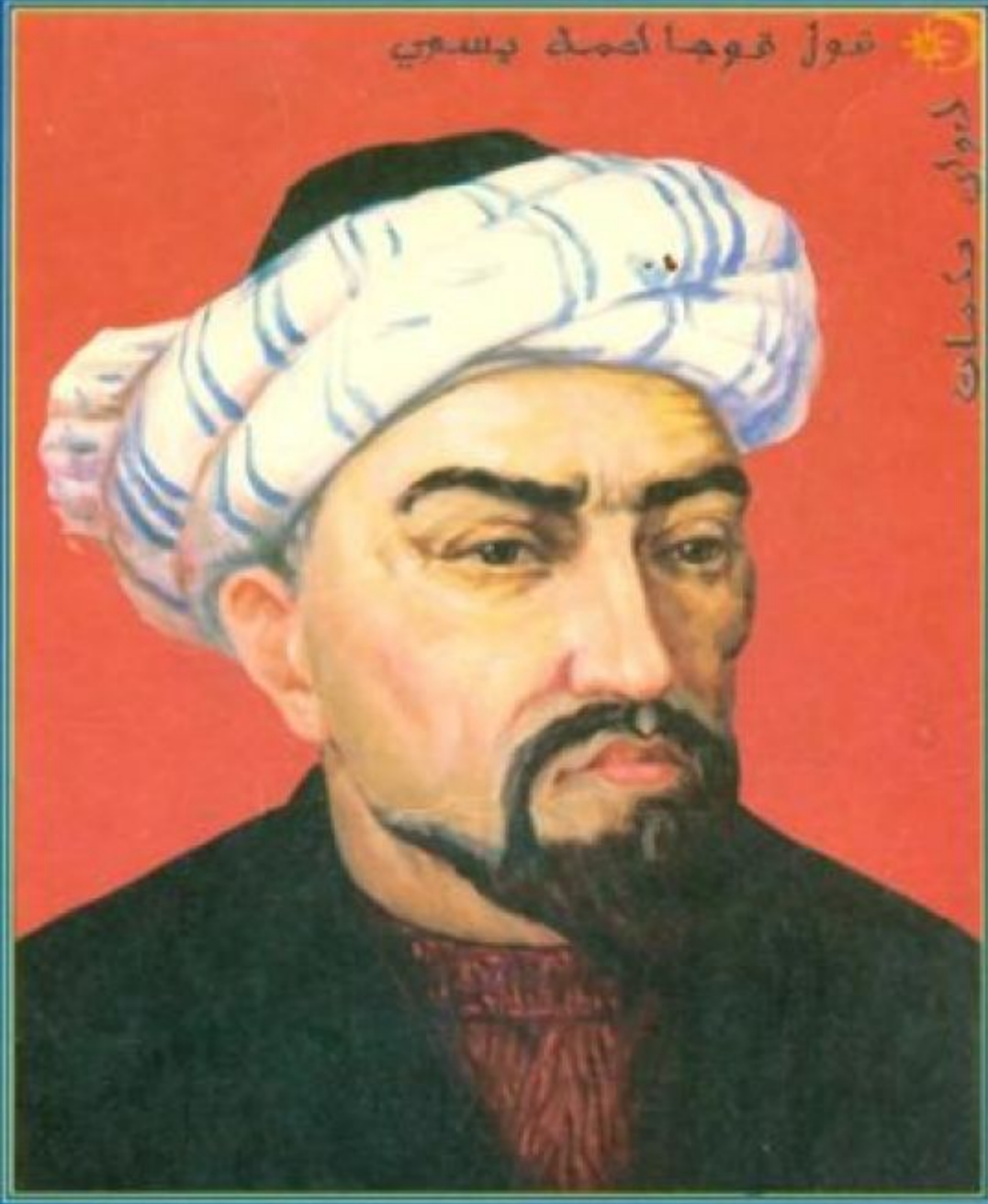
М.Қашғари

Ж.Баласағұн

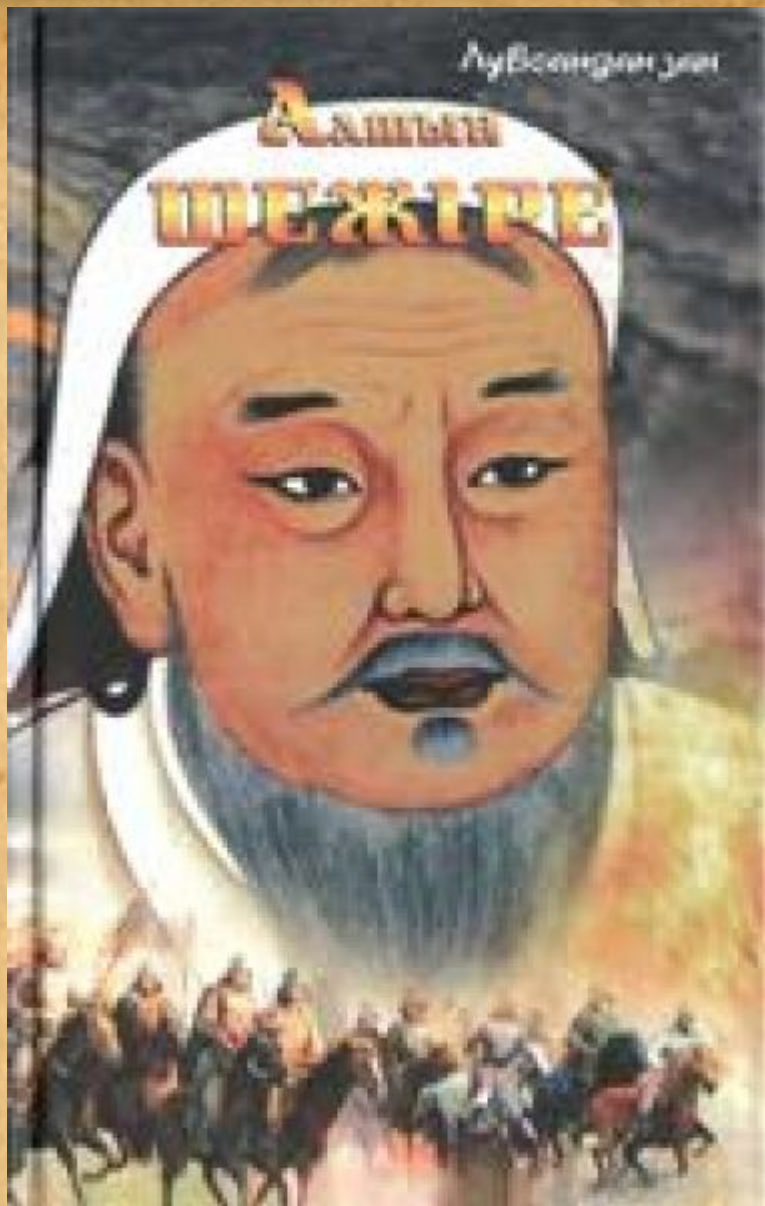

A. Macayu

А. Иүгінеки

«Алтын
шежіре»

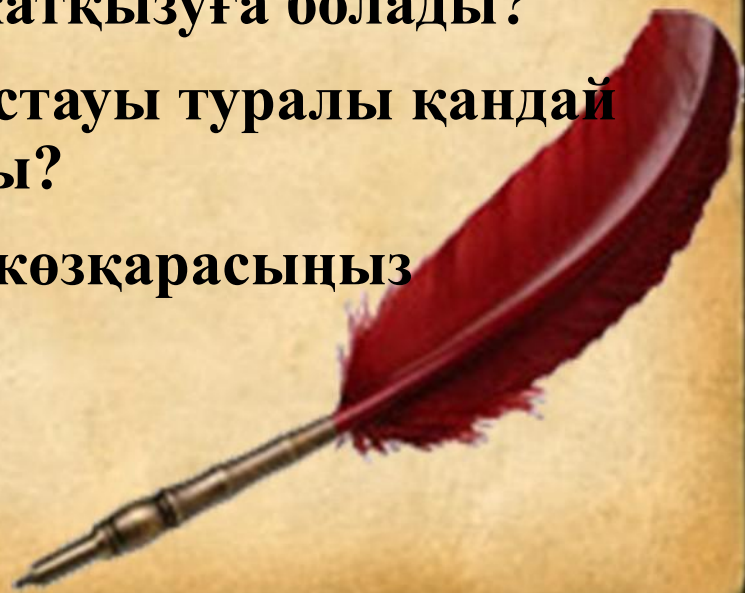

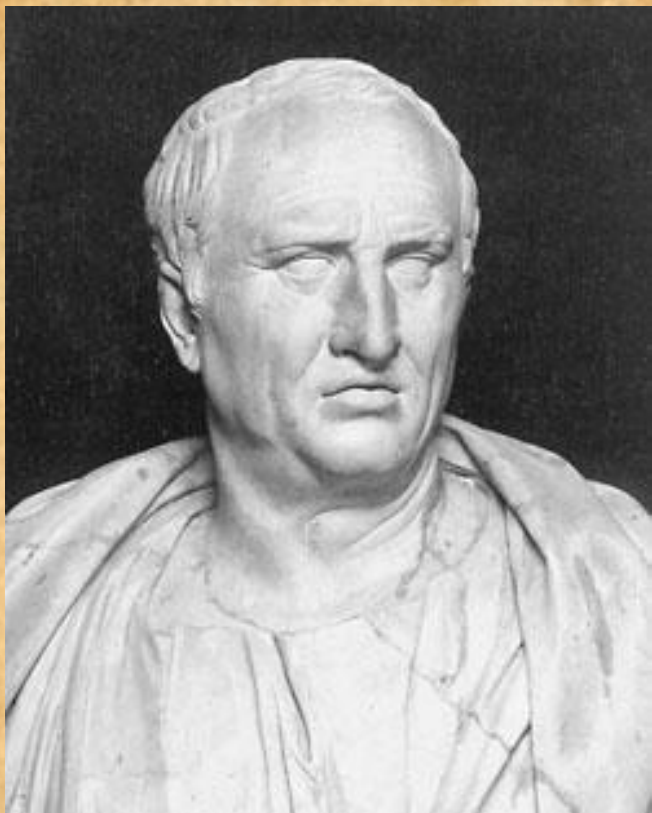
Жетекші сұрақтар:

- 1) Ұлттық шешендік өнер тарихы қай кезеңдерден басталады?
- 2) Ұлттық шешендік өнер тарихын қайдан, қандай туындылардан іздеуге болады?
- 3) Ұлттық шешендік өнердің кейіпкерлері?
- 4) Ежелгі түркі шешендігінің ғажайып үлгілері?
- 5) Әлемдегі «жеті ғұламаның бірі» ретінде мойындалған кім?

- 6) Анақарыс туралы деректер.
- 7) Ежелгі көсемдердің шешендігін дәлелдейтін деректерді қандай кітаптан табуға болады және оның авторы?
- 8) Ұлттық шешендік өнердің негізін айтыңыз.
- 9) Көне түркі шешендігіндегі сөйлеу үлгісін қай жерден табуға болады?
- 10) Шешен сөйлеу тәсілдерін ата.
- 11) Көне түркі шешендігіне нені жатқызуға болады?
- 12) Ұлттық шешендік өнерінің бастауы туралы қандай жазба деректерден табуға болады?
- 13) Қазақ шешендік өнер туралы көзқарасыңыз қандай?

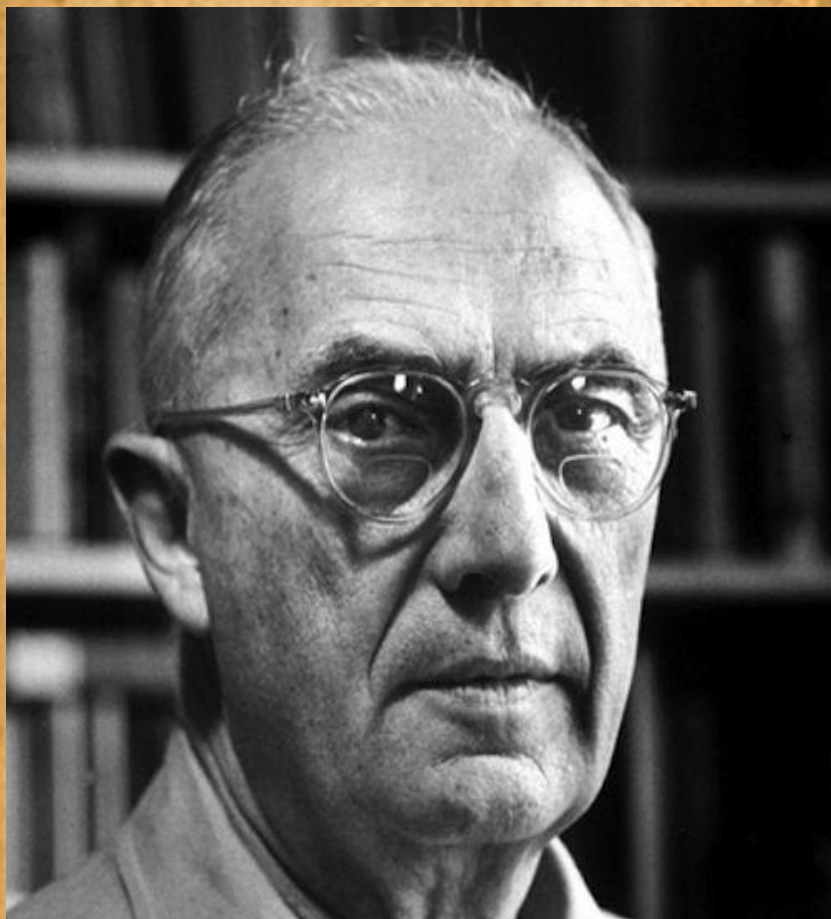
**Шешеннің ең ұлы қасиеті-
қажет нәрсені ғана айту е-
мес, сонымен бірге қажеті
жоқ нәрсені айтпау.
(Цицерон)**

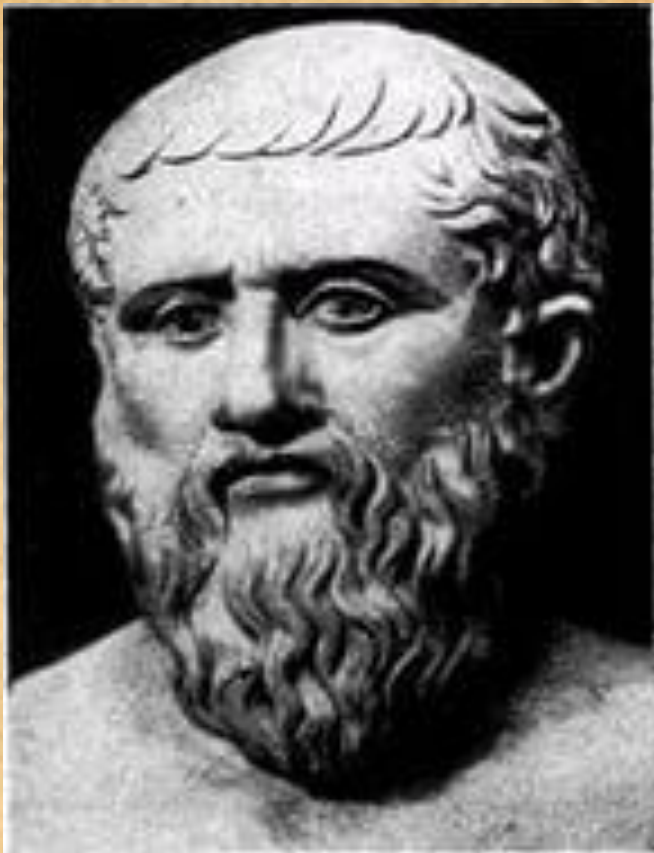
**Сөзге сак болу –
шешендіктен де
асқак. (Бэкон).**

**Ақылды сөйлеу –
қиынның қиыны,
ақыл безбеніне салып
үндемей қалу одан да
қиын. (Боуви)**

**Шешеннің парызы
– шындықты айту.
Шешендік –
ақылмен билеу
өнері. (Платон)**

**Шешендіктің түп мақсаты
– адамдарды иландыру. (Ф.
Честерфильд)**

Қорытынды:

- Сондықтан қазақ шешендік өнерін түркі тілдес халықтардың бәріне ортақ ежелгі түркілердің көркемсөз өнерінің жалғасы ретінде қарағанымыз жөн.
- Ұлттық шешендік өнер туралы жалпы түсініктерімізді кеңейттік.

Қолданылған әдебиеттер:

- 1) Қаза тілі кітабы (11 сынып, §2)
- 2) <https://yandex.ua/images>
- 3) <kk.wikipedia.org>

Назарларыңызға
РАХМЕТ!!!

